

Janez Keržar, kolarski mojster v Železnikih (1891–1965)

Anton Sedej

V Sloveniji je bilo kolarstvo nekdanje dopolnilna dejavnost kmečkega gospodarstva in samostojna obrt. Poklicno znanje so si kolarji nabirali pri domačih mojstrih in v poklicnih šolah. Kolarska obrt je imela širok spekter izdelkov, ki so jih pretežno uporabljale kmetije, le zahtevnejše izdelane kočije za letno in zimsko vprego so bile prevozno sredstvo ljudi iz premožnejših slojev takratne družbe. Kolarji so bili tesno povezani s kovači, saj so kolarske izdelke – vozove, kočije in zimsko prevozna sredstva, okovali in opremili s kovinskimi deli. Kolarska obrt je začela izginjati z množičnim pojavom vozov z gumijastimi kolesi (p. d. gumi radeljni) in traktorji v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja.

Tudi na območju Selške doline je bilo kolarstvo zaradi kmečkega življa in njihovih potreb nekdanje močno prisotno. Že v letu 1902 so bili na Selškem štirje kolarji, ki so nudili usluge kmetom, ki so bili

ob svoji dejavnosti s konjsko in volovsko vprego najbolj odvisni od kolarskih uslug. Po ustnem izročilu starejših domačinov je bilo kasneje v Selški dolini kar nekaj tovrstnih delavnic, kjer so se ukvarjali s kolarskimi uslugami. V obdobju po prvi svetovni vojni je splošna povojna konjunktura omogočila povečanje števila obrtnikov, med njimi tudi kolarjev. V Selcih je bil kolar Janez Lotrič, Brnov, ki je delal doma in pozneje v Dolenji vasi, ter Janez Benedik, p. d. Blažovc, ki je bil poznan tudi kot dober masker pri selškem kulturnem društvu. V Dolenji vasi sta se s kolarstvom ukvarjala Valentin Habjan, Jurca, in Blaž Pogačnik, Urbanov, v Topoljah pa Rudolf Klemenčič, Švič. V Železnikih je imel znano kolarsko delavnico Sebastijan Jesenko, po domače se je reklo Pri Boštjanu v Otokih (kasneje hišno ime Pri Peskarju). V Ovcji vasi v Železnikih je opravljal tovrstne kolarske usluge Franc Logar (1883–1963), p. d. Bebar. Na

Racovniku št. 98 v Fajfarjevi (p. d. Bognarjevi) hiši se je s to dejavnostjo ukvarjal kolar Janez Fajfar, ki je bil poročen s Franciško, ki so ji domačini po domače rekli Škrina (Skrinja). Vzdevek so ji verjetno dali zaradi njene izredno visoke rasti in močne postave. Pri njem je delal kolarski pomočnik Franc Štibelj, p. d. Klukcov, iz Dolenje vasi, ki je delo nadaljeval še po smrti Ivana Fajfarja vse do konca druge svetovne vojne. Kasneje je bil zaposlen v podjetju MLIP Češnjica (danes podjetje Alples Železniki). Njegov brat Miha Štibelj je bil vaški furman v Dolenji vasi in okolici. V Davči je bil poznan kolarski samouk Janez Pagon, p. d. Pagonov. V Zgornji Sorici je bil dober kolar Valentin Kežjar, p. d. Cenc, ki je sodeloval z vaškim kovačem Matevžem Kežjarjem, kjer se je pri hiši reklo Pr Kovač. V Martinj Vrhu sta se s kolarstvom kot samouka ukvarjala Blaž Trdina, p. d. Mohoričev, in Jože Benedičič, p. d. Kopiščarjev.

V času gradnje predora bohinjske železnice, od 20. septembra 1900, ko so zazvele prve lopate v Bohinjski Bistrici, in 23. oktobra 1900, ko se je to zgodilo v Podbrdu, je bil močno povečan prevoz gradbenega materiala preko Selške doline do Podbrda. Vse kolarske delavnice na Selškem so bile takrat pravi servis v pomoč furmanom, ki so z dvojno konjsko vprego in težkimi lesenimi vozovi – parizarji (tajselni) vozili kamenje iz Kamnitnika v Škofji Loki.

Zelo prepoznavna in priznana pa je bila v Selški dolini kolarska obrtna delavnica Janeza Keržarja, p. d. Dešmana, v zgornjem koncu Železnikov. Njemu je namenjen tudi moj zgodovinsko-kronološki zapis, v katerem bom predstavil njegovo življenjsko in poklicno pot, na kateri so ga spremljali nešteta doživetja in težave, saj je preživel in močno občutil obdobja prve in druge svetovne vojne, obenem pa želim z zapisom ohraniti spomine na nekdanj dokaj pomembno kolarsko stroko. Sam se še danes dobro spominjam Dešmanove hiše s kolarsko delavnico, ki so jo imeli v pritličju. Bili so naši najbližji sosedje. V mojih otroških in fantovskih letih sem pogosto z radovednostjo zahajal v njihovo delavnico, kjer je zmeraj tako prijetno dišalo po jesenovem lesu, iz katerega sta mojster Janez in njegov sin Tone izdelovala kolarske izdelke. Še posebno je bilo zanimivo pozimi, ko so izdelovali smuči in sanke. Vse tisto njihovo ročno orodje in priprave ter stroji so bili prava paša za oči.

Janez Keržar se je rodil 3. 5. 1891 v Železnikih št. 28 materi Mariji Keržar, roj. Habjan (1855–1915), in očetu Janezu Keržarju (1853–1927). Imel je tudi dve sestri, Marijo (1887–?), ki je bila samska, umrla je v Ljubljani, kjer je tudi pokopana, in Ivano (1893–1968), por. Čurda, ki je živela v Zagrebu, kjer počiva v družinskem grobu. Janezov oče je bil tesar, mati pa gosposinja. Pri Dešmanovih, kot se je reklo po do-

Rojstna hiša kolarskega mojstra Janeza Keržarja, p. d. Dešmana, v Železnikih. V pritličju je bila nekdanj kolarska delavnica (druga hiša z desne v sredini, spredaj lesena šupa za skladiščenje lesa). Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Dešmanova hiša sedanjega gospodarja Antona Keržarja v današnjem času, 7. julij 2010.
Foto: Anton Sedej

mače, so imeli manjšo kmetijo. V hlevu poleg hiše je bil vedno kakšen "rep", ki je družini omogočal boljše preživetje. Otroška leta je Janez preživel ob starših, dvorazredno ljudsko šolo v Železnikih je nadaljeval v petrazredni deški ljudski šoli v Škofji Loki. Bil je priden in prizadeven učenec. Tudi doma je rad pomagal očetu pri njegovem delu ter pri kmečkih opravilih.

Po uspešnem šolanju se je oče odločil, da se mora sin izučiti poklica, ki mu bo nudil boljše pogoje za prihodnost. Izbrati je bilo treba poklic, ki je bil za tisto obdobje pomemben in ga bo sin opravljal z veseljem. Odločila sta se za ukolarja, dejavnost, ki je

tistemu času dajala poseben pečat, saj je bila kolarska stroka med tistimi, ki so imele obetavno prihodnost. Na Selškem v tistem obdobju še ni bilo prave kolarske obrtne delavnice, zato je bila očetova želja, da bi sin po izučitvi za kolarskega pomočnika odprl doma svojo kolarsko obrt. Vprašanje je bilo, kam napotiti sina v uk, saj v bližnji okolici ni bilo nobenega pravega kolarskega mojstra.

Dobro znana pa je bila daleč naokoli kolarska obrt na Koroškem, zato je bila odločitev očeta samo ena, da gre Janez za vajenca v Feldkirchen h kolarskemu mojstru Johannu Jalnu. Vajeniška doba je trajala od 1. 4. 1906 do 1. 4. 1909. Za sina je bilo to malo težje, saj je bil vaje le življenja v domačem okolju, toda poklicna pot mu je veliko pomenila, zato se je kmalu privadil ljudem in navadam na Koroškem. Stike s starši je imel največ preko pošte, saj je bil predaleč od doma, da bi lahko prihajal na obisk. To se je zgodilo enkrat ali dvakrat v letu, le ob večjih cerkvenih praznikih.

Pred odhodom v Feldkirchen mu je županstvo trga Železniki s podpisanim županom Francem Košmeljem 23. marca 1906 izdalo delavske bukvice pod št. 964.

Po zaključku vajeniške dobe in strokovnem izpitu za kolarskega pomočnika je bil Janez Keržar redno zaposlen pri Johannu Jalnu od 1. 4. 1909 do 21. 6. 1909. Na Koroškem se je seznanil z neštetimi

Družina ob krsti umrle matere Marije Keržar.
Od leve: oče Janez, sin Janez, hči Ivana in hči Marija.
Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Solski okraj: **Kranj.**
 Solsko leto 190 ^{3/4}

Petrazredna deška ljudska šola Škofja Loka.

Šolsko naznanilo.

St. 34

Rejzár Janez I. učenec *2.* razreda,
 rojen dne *3/5* 18 *9* *Železniki*
 učil se je tako-le:

Četrletje		I.	II.	III.	IV.
Nravnost		1	1	1	1
Pridnost		3	3	3	2
Veroznanstvo		1	1	1	1
Slovenski jezik	Branje	1	1	1	1
	Slovnica	2	2	2	2
	Pravopis in spisje	4	2	2	2
Nemški jezik	Branje	2	1	1	1
	Slovnica	3	2	3	3
	Pravopis in spisje	3	2	3	2
Računstvo in oblikoslovje		3	2	2	2
Prirodoznanstvo		3	2	2	2
Zemljepis in zgodovina		3	2	2	2
Pisanje		3	2	3	2
Risanje		2	1	2	2
Petje		3	2	2	2
Telovadba		3	1	1	1
Vnanja oblika pismenih izdelkov		3	2	2	2
Zamujeni pol-dnevi	opravičeni	—	1	—	—
	neopravičeni	—	—	—	—
Datum izdajanja		<i>12. 12. 1903 / 15. 01. 1904</i>			
Učenec je ☒ sposoben za višji razred.					

Janez Keržar solski vodja.

J. J. J. kolekt.

J. J. J. glavni učitelj.

Podpis roditeljev ali njih
namestnikov.

I. *Mirula Bernik*

II. *Mirula Bernik*

III. *Mirula Bernik*

IV. *Mirula Bernik*

Pregled redov:

Redi	1	2	3	4	5
Nravnost	popolnoma primerna	primerna	manj primerna	neprimerna	—
Napredek	prav dober	dober	zadosten	kočaj zadosten	nezadosten
Pridnost	vstojna	dovoljna	neugotovljena	premala	—
Vnanja oblika pismenih izdelkov	prav lična	lična	manj lična	nelična	—

Spričevalo Janeza Keržarja. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Janez Keržar kot vajenec pri mojstru Johannu Jalnu v Feldkirchnu na Koroškem. Na fotografiji prvi z desne. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

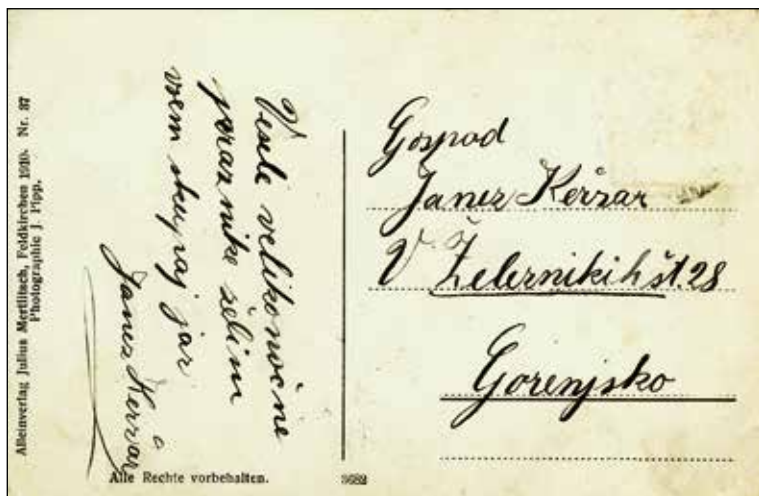
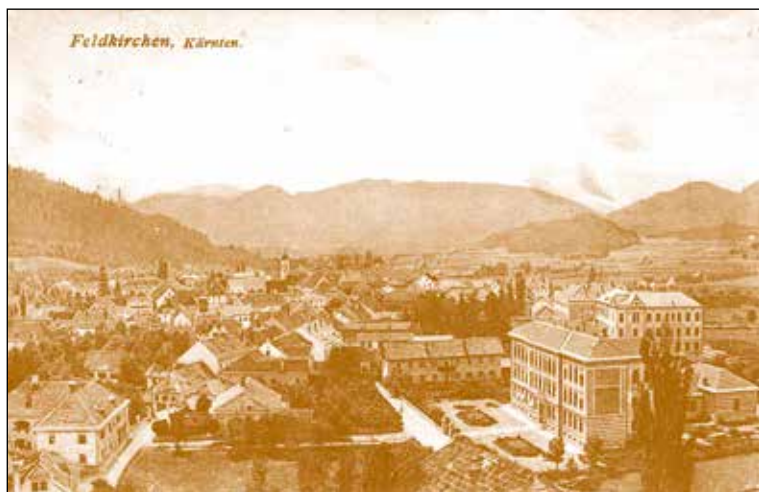
Dopisnica s pozdravi iz Feldkirchna očetu v Železnike. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Dopisnica s pozdravi iz Feldkirchna sestri Ivani. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

prijatelji, ki so mu odpirali vrata za tamkajšnjo zaposlitev. Tako je bil od 18. 7. 1909 do 13. 5. 1910 zaposlen pri kolarskem mojstru Petru Starzacherju v St. Veitu, Burggasse 37. Želja po spremembah je mladega kolarskega pomočnika navdajala, da bi se zaposlil bliže svojega doma. Sprejel ga je kolarski mojster Peter Keršič v Sp. Šiški, kjer je delal od 3. 8. 1910 do 26. 8. 1911. Na Slovenskem so bili takrat kolarski pomočniki, ki so se izučili pri koroških mojstrih, zelo iskani, zato so Janeza Keržarja v delavnice vabili z vseh strani. V Sp. Šiški je bil kasneje zaposlen od 28. 8. 1911 do 22. 12. 1911 pri kolarju Francu Piršu. Povsod, kjer je delal, so ga v zapisih delavskih bukvic mojstri obrtniki pohvalili

in priporočali drugim v zaposlitev. Janez se je rad spominjal obdobja vajeniške dobe, ki jo je preživel na Koroškem, saj je v treh letih spoznal kar nekaj dobrih prijateljev, s katerimi je obdržal stike preko pisem. Tudi mojster, pri katerem se je učil kolarskega poklica, se mu je od časa do časa javil s kakšnimi pozdravi ter ga nagovarjal, naj se še kdaj vrne na delo k njemu v Feldkirchen. Janez se je le odločil, da za nekaj časa odide na delo k svojemu mojstru Johannu Jalnu, saj se je želel spet srečati s starimi prijatelji in znanci. Ostal je le pol leta, od 28. 1. 1912 do 22. 6. 1912. Zatem je od 23. 6. 1912 do 18. 5. 1913 zaposlitev nadaljeval doma pri svojem očetu v Železnikih, kar mu je županstvo trga Železniki

Dopisnica očetu za velikonočne praznike iz Feldkirchna. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

potrdilo s pečatom in podpisom župana J. Lotriča v njegovi delavski knjižici. Janezu, mlademu kolarskemu pomočniku, ki je razmišljal o odprtju svoje obrti v Železnikih, je bil cilj doseči čim več strokovnega znanja v kolarskih obrtnih delavnicah tako v Sloveniji kot na Koroškem. Takrat je namreč veljalo načelo in zahteva, da si mora kolarski pomočnik pred mojstrskim izpitom pridobiti čim več delovne prakse pri najmanj šestih kolarskih mojstrih. Da bi čim prej dosegel zahtevane pogoje za odprtje svoje obrti, se je spet podal na Koroško v Sachendorf, v kolarsko delavnico mojstra Jakoba Felferja, kjer je delal od 24. 5. do 17. 7. 1913. Z zaposlitvijo je nadaljeval blizu Sachendorfa še pri kolarskem mojstru

Vinzenzu Hankeju v St. Petru pri Grazu od 19. 7. 1913 do 14. 12. 1914.

Janez Keržar se je zadovoljen, poln strokovnih izkušenj in dobre delovne prakse vrnil v Železnike. Doma je pričel urejati svojo delavnico. Z zaslužkom na Koroškem je pričel zbirati potrebno orodje in priprave, ki mu bodo omogočale opravljanje kolarske dejavnosti.

Prišle so nove skrbi, ki so močno posegle v njegovo mlado ustvarjalno življenje. Na pragu je bila prva svetovna vojna. V letu 1916 je bil Janez Keržar mobiliziran in odrejen v topniško baterijo. Sodeloval je v vojaških enotah na soški fronti, kar potrjujejo tudi njegove fotografije iz tega obdobja.

10	410. 31.23.4.06		11
<p>Name, Gewerbe und Standort des Arbeitgebers, beziehungsweise Lehrherrn. (Bei Lehrlingen auch die Bedingungen des Lehrvertrages.) Ime, obrt in stanovišče delodajalca, oziroma učnega gospodarja. (Pri obrtnih učencih tudi pogodki učne pogodbe.)</p>	<p>Datum des Eintrittes Leto in dan vstopa</p>	<p>Datum des Austrittes Leto in dan izstopa</p>	<p>Zeugnis Sprüchewalo</p>
<p>Johann Tolzen Baugemeister in Feldkirchen Vorarlberg</p>	<p>1/4 1906</p>	<p>1/4 1909</p>	<p>Ich bestätige hiermit das Eintritte gewährleistet, und gemäß der Den gefertigten Lehrverpflichtung den Lehrvertrag erfolgreich abgeschlossen</p> <p style="text-align: center;"></p> <p style="text-align: right;">J. Keržar</p>

12			13
<p>Name, Gewerbe und Standort des Arbeitgebers, beziehungsweise Lehrherrn. (Bei Lehrlingen auch die Bedingungen des Lehrvertrages.) Ime, obrt in stanovišče delodajalca, oziroma učnega gospodarja. (Pri obrtnih učencih tudi pogodki učne pogodbe.)</p>	<p>Datum des Eintrittes Leto in dan vstopa</p>	<p>Datum des Austrittes Leto in dan izstopa</p>	<p>Zeugnis Sprüchewalo</p>
<p>Vincent Hofmann Baugemeister in Wien Lehrvertrag abgeschlossen und gemäß der Lehrverpflichtung den Lehrvertrag erfolgreich abgeschlossen Johann Tolzen</p>	<p>1/4 1909</p>	<p>21/6 1909</p>	<p>Johann Tolzen Baugemeister Feldkirchen, Vorarlberg</p> <p style="text-align: center;"></p> <p style="text-align: right;">J. Keržar</p> <p style="text-align: center;"></p> <p style="text-align: right;">am 21/6 1909 Schönbauer</p>

Vpis učne dobe v delavske bukvice - pri kolarskem mojstru v Feldkirchnu. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Strokovno spričevalo Janeza Keržarja o kolarskem poklicu – iz Feldkirchna. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Na fronti med prvo svetovno vojno blizu Tolmina. Vojak Janez Keržar ob topu drugi z leve. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Janez Keržar spredaj prvi z leve – s svojimi vojaškimi kameradi med prvo svetovno vojno na fronti v bližini Tolmina. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Vojaška dovolilnica vojaške komande, ki jo je prejel Janez Keržar 13. marca 1916. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Janez Keržar (z žago) med svojimi kolegi v času prve svetovne vojne na Primorskem, 25. januar 1916. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Prva svetovna vojna, oktober 1917, razdejanje po bitki na fronti v Italiji pri Udinah, kjer je bil tudi Janez Keržar. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Fotografija s fronte med prvo svetovno vojno, ki jo je Janez Keržar prinesel domov. Orožje in mrtvi ..., leto 1917. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Janez Keržar ob mobilizaciji po razpadu Avstro-ogrske kot jugoslovanski vojak v obdobju 1919-1920.
Foto: Franc Kunc, Ljubljana

Janez Keržar, p. d. Dešman, kolarski mojster v Železnikih št. 28. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Marija Keržar, roj. Mesec, žena Janeza Keržarja.
Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

*V Slovencu, političnem listu za slovenski narod, št. 135, ki je izšel v sredo, 14. junija 1916, je bilo na strani 5 v rubriki Vojaški pozdravi med drugim zapisano: "Slovenski topničarji na soški fronti pošiljajo pozdrave Slovenčevim bralcem - Ludovik Virant iz Ljubljane, Anton Križnar iz Bitnja pri Kranju, **Ivan Keržar (Janez) iz Železnikov**, Anton Judež iz Orehka pri Rudolfovem, Anton Hribar iz Krke, Ignacij Krovcar iz Trebnjega, Ivan Dovjak iz D. M. v Polju.*

Ob zaključku zadnjih bojev je bila njegova vojaška enota premeščena še v Francijo, od koder se je v letu 1918 srečno vrnil domov.

Vihra prve svetovne vojne je bila mimo, Dešmanov Janez je bil zadovoljen, da se je vse srečno končalo, da se je živ in zdrav vrnil domov. Najprej je kot 28-letni fant pomislil na svojo prihodnost, na družino, ki mu bo stala ob strani. Na Češnjici je spoznal Marijo Mesec (1888–1948), p. d. Prevcovo, s katero sta se 24. 11. 1919 poročila. V zakonu so se jima rodili otroci: prvorojeni Janko (1920–1945), Jože se je rodil leta 1922 in živi v Ljubljani, Ivana se je rodila leta 1924 – starost preživlja v Centru starostnikov v Škofji Loki, Marica (1925–1926), Betka (1927–1927), Marjan (1929–1929) in najmlajši sin Tone, roj. 7. 12. 1931, ki ostaja zadnji gospodar pri Dešmanovih. Janez Keržar in njegova žena Marija sta ob nastajanju družine imela kar dosti skrbi in težav. Drug drugemu sta bila v oporo in pomoč, da sta lahko prebrodila vse napore. Treba je bilo misliti tudi na zaslužek za preživetje tako številčne družine.

Janeza je vse od izučitve kolarskega poklica navdajala želja po svoji delavnici, ki mu bo odprla vrata

za zaslužek in blagostanje družine. Leta 1919 je po poroki doma odprl svojo obrtno kolarsko delavnico. Začetki dela so bili povsem enostavni, vse se je delalo ročno – žaganje, vrtanje, dolbenje ... Dobro se je zavedal, da bo tako vsa dela opravljal prepočasno ter z veliko vložene truda. Delavnico je bilo treba tehnično posodobiti, zato se je sam lotil izdelave prvih strojev, ki jih bo potreboval: to sta bila tračna žaga in stružnica v kombinaciji krožne žage in priprave za vrtanje. Leseno ogrodje je izdelal sam, kovinske dele pa so mu izdelali v delavnici Matije Žumra v Železnikih. Vsa nova strojna pridobitev je bila v delavnici v uporabi že v letu 1930. Pred začetkom obratovanja nove strojne opreme je bilo napisano tudi tehnično poročilo. Janez Keržar je poskrbel tudi za obrtno dovoljenje, saj mu je okrajno glavarstvo v Kranju že 5. avgusta 1920 na podlagi strokovnega spričevala iz Feldkirchna ter opravljene delovne prakse pri kolarskih mojstrih izdalo obrtni list za opravljanje rokodelske obrti kolarstva. Njegova obrt je bila pri županstvu trga Železniki 5. novembra 1931 vpisana tudi v register za rokodelske obrti pod zaporedno številko 82. Davčno

Ponk – delovna miza kolarskega mojstra Janeza Keržarja, danes v uporabi njegovega sina Antona Keržarja.
Foto: Anton Sedej

Tračna žaga, ki jo je izdelal Janez Keržar s pomočjo Matija Žumra, še danes deluje v priročni delavnici pri Dešmanovih v Železnikih. Foto: Anton Sedej

okrajno oblastvo v Kranju mu je 5. novembra 1921 na njegovo vlogo izdalo tudi dokument za odmero davka pod št. 1162.

Ob kronologiji začetkov rokodelske obrti kolarstva Janeza Keržarja iz Železnikov je pomembno omeniti ustanovitev Zadruga rokodelskih in sorodnih obrti v Železnikih, kjer je bil v letu 1926 Janez izvoljen kot član načelstva omenjene zadruga. V spominski knjigi, posvečeni 25-letnici Zveze obrtnih združenj v Ljubljani (1903–1928), je o Zadruzi rokodelskih in sorodnih obrti v Železnikih zapisano:

"Sedanja Zadruga rokodelskih in sorodnih obrti za občine Železniki, Selca in Sorica izhaja iz leta 1905 ustanovljene Zadruga vseh obrtnikov. Za ustanovitev zadruga ima največ zaslug pokojni Matija Žumer, kovaški mojster v Želez-

nikih, ki pa je naletel na ustanovnem občnem zboru na velik odpor od strani nekaterih obrtnikov, ki so ustanovitvi zadruga nasprotovali.

Zadruga do leta 1918 ni delovala. Tega leta jo je Matija Žumer ponovno skušal oživiti in je sklical 19. marca 1919 obrtniški sestanek. Namera se mu je posrečila in 4. maja 1919 se je vršil občni zbor, na katerem je bil izvoljen za načelnika. Led je bil prebit in zadruga je pričela z delom. Leta 1921 je priredila s pomočjo Urada za pospeševanje obrti v Ljubljani šesttedenski čevljarški priročnovalni tečaj. Mnogo se je prizadevala zadruga za otvoritev obrtno nadaljevalne šole, kar pa zaradi brezbriznosti raznih faktorjev še doslej ni dosegla. Da pa naraščajni popolnoma brez pouka, je v šolskem upravitelju g. Josipu Primožiču našla obrtnemu šolstvu naklonjeno moč, ki poučuje od oktobra do maja vsako nedeljo po dve uri obrtne vajence. Za kritje stroškov pa skrbi zadruga sama. Zadruga je omogočila vajencem, da so se s svojimi izdelki udeležili vajenske razstave v Škofji Loki, ki se je vršila leta 1926.

Na združenem občnem zboru leta 1925 je pristopila zadruga kot članica k Zvezi obrtnih združenj.

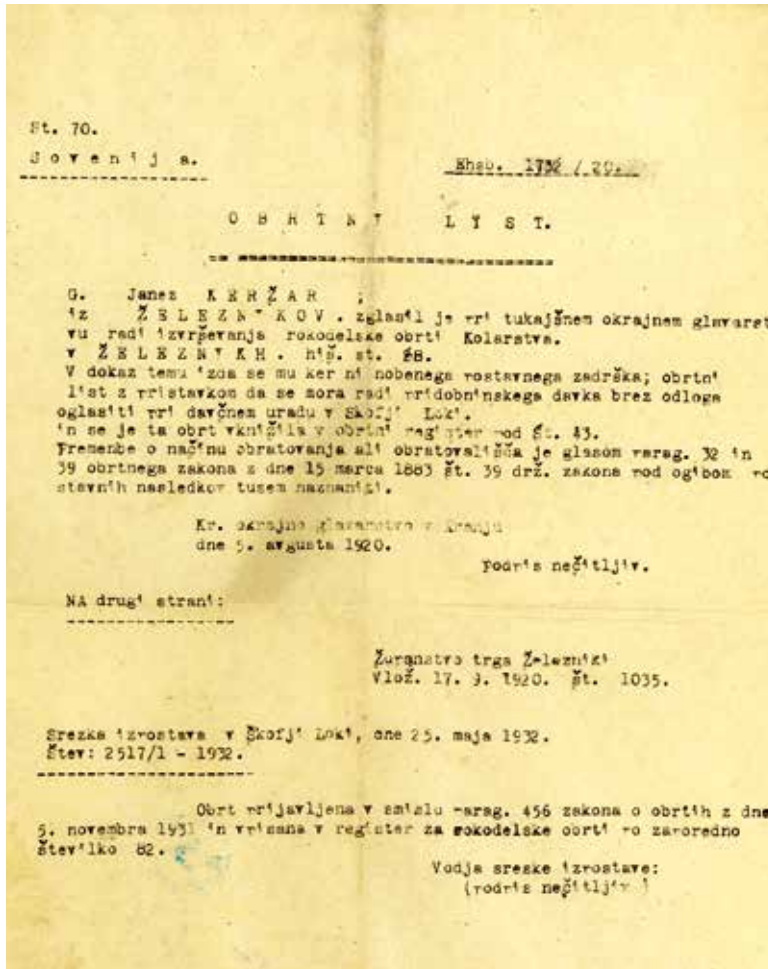
Leta 1926 je bilo izvoljeno sedanje načelstvo, in sicer: Jakob Primožič, p. d. Matijovc – čevljar v Železnikih (načelnik), Ivan Jakolič, p. d. Lukl – mizar v Železnikih (podnačelnik); odborniki: Ignacij Mlakar – slikar in pleskar, Ivan Keržar, p. d. Dešman – kolar, Anton Bertoncej – kovač, Josip Markelj – čevljar – vsi v Železnikih; Josip Demšar – usnjar (Češnjica), Franc Hafnar – kovač (Selca), Franc Zupanc – čevljar (Selca), Lovro Benedičič – čevljar (Ševlje), Martin Jensterle – mizar (Zgornja Sorica), Josip Tavčar – čevljar (Dolenja vas).

Tajniške posle opravlja ves čas z malimi presledki g. Franc Srebrnjak, dimnikarski mojster v Železnikih. Zadruga šteje 69 članov."

Kombinirani stroj za struženje, vrtnanje in žaganje, ki ga je izdelal Janez Keržar s pomočjo Matija Žumra.

Foto: Anton Sedej

Obrtni list Okrajnega glavarstva v Kranju, Sreske izpostave v Škofji Loki, ki ga je prejel Janez Keržar za opravljanje rokodelske obrti kolarstva 5. avgusta 1920. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

St. 1162   Davčno okrajno oblastvo v Kranju   dne 5. nov. 1921

Gospod Janez Keržar, posestnik
Železniki 28

Na olago z dne 23./10 1921 se Vam napramnja sledilo:

Od hiše št. 28 v Železnikih se je odmerilo:

hišico najemni blavek	36 K 72 v
dejavni pridelki	25 . 70 .
16% zdravstvena dohlada	5 . 88 .
5% dohlada za okr. blagajno	1 . 84 .
100% za ceste	36 . 72 .
20% za občino	73 . 44 .
	<u>180 K 30 v</u>

V tem znesku je zapovedan tudi davek z dohladami
z obeh prostorov v hiši, ki jih uporabljate sami.
Hišni davek se ni zvišal temveč se je odmeril od

najemnine, ki ste jo napovedali ti sami ter od
prostorov, ki so v Vaši lastni rabi.
Polgornica se v prigrabu vrača.

Keržar

Odmera davka Janezu Keržarju, ki jo je izdalo Davčno okrajno oblastvo v Kranju 5. novembra 1921.
Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Janez Keržar je aktivno sodeloval tudi v gasilskem društvu Železniki. Na rednem občnem zboru 13. 5. 1926 je bil poleg Janeza Kavčiča posebej določen za orodjarja. V letu 1933 je bil izvoljen še v nadzorni odbor društva.

Obrtna kolarska delavnica mojstra Janeza Keržarja je s podpisom učne pogodbe 1. novembra 1924 sprejela v uk za kolarski poklic prvega vajenca Ferdinanda Koblarja (roj. 7. 7. 1909) iz Martinj Vrha št. 2. Učna doba je trajala do 1. novembra 1927.

V letu 1926 je za potrebe obrti na domačem vrtu ob Dermotovem jezcu postavil še leseno lopo za skladišče lesa.

Zanimanje za kolarski poklic je bilo na Selškem poleg mizarskega kar v ospredju. 1. oktobra 1928 je sprejel v uk vajenca Tomaža Habjana (roj. 21. 12. 1914), p. d. Šimnovga, iz Dražgoš št. 7, ki se je pri njem učil tri leta, do 1. oktobra 1931.

Delovni prostor v pritličju hiše je postajal pretesen, zato se je odločil povečati in razširiti delavnico. Domačin Pavel Tavčar iz Ovčje vasi mu je 24. julija 1935 izdelal načrt delavnice z razporedom strojev in priprav. Načrt je 12. decembra 1935 pod oznako

No. 6891/7.-1935 odobrila tudi Ekspozitura sreza Kranjskega v Škofji Loki. O namestitvi strojev v kolarski strojni delavnici Janeza Keržarja je bilo napisano tudi tehnično poročilo. Za pogon so od priklopa strojev tračne žage in stružnice z vrtalko uporabljali istosmerni električni tok 110 V od bližnje Dermotove elektrarne, ki je za potrebe Dermotove usnjarne obratovala Na logu Za fužinco. V letu 1939 pa se je Dešmanova hiša z delavnico tako kot ostale hiše v Železnikih priklopila na javno elektroomrežje iz elektrarne na Češnjici z uporabo izmeničnega električnega toka moči 380 V. Zaradi te spremembe so morali v kolarski delavnici zamenjati vse elektromotorje, ki so prej delovali na istosmerni tok.

Jožef Keržar, sin mojstra Janeza, je bil naslednji vajenec, ki mu je učna doba tekla od 1. decembra 1936 do 30. novembra 1939. Jože je po izučitvi delal pri očetu vse do leta 1943, ko je odšel v partizane.

Zadnji vajenec v Dešmanovi kolarski obrtni delavnici pa je bil najmlajši sin Anton Keržar (roj. 7. 12. 1931), katerega učna doba je trajala od leta 1946 do 1949. Do leta 1951 je delal doma, po vrnitvi s služenja vojaškega roka se je 1. avgusta 1953 zaposlil v

Načelstvo Zadruga rokodelskih in sorodnih obrti v Železnikih. V zadnji vrsti četrti z leve Janez Keržar – kolarski mojster. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

**Vsak vajenec mora imeti delavsko knjižico, izdano od občine, v kateri prebiva.
Najbistvenješe pogoje pogodbe naj občina vpiše v delavsko knjižico.**

Po § 99. obrtnega reda
prosto kolkla in pristojbina. Stev. _____ 1924.
(Obesem številu vajeniškega zapisnika.)

Učna pogodba.

1. Ime			<i>Juan Keržar</i>
Rojstno leto, mesec in dan	mojstra		<i>1891 3/5</i>
Obrt			<i>Kolarstvo</i>
Bivališče			<i>Železniki</i>
2. Ime			<i>Ferdinand Koblar</i>
Rojstno leto, mesec in dan	vajenca		<i>1909 7/7</i>
Rojstni kraj			<i>Martinovc 2</i>
Pristojnost			<i>Selca</i>
Stanovanje			<i>Želerniki</i>
Delav. knjižica, izdala občina			<i>Selca, šte 25</i>
3. Ime			<i>mati M. Koblar</i>
Opravilo	staršev, varu- ha ali drugega vajeniškega zastopnika		<i>posetrnica</i>
Bivališče			<i>Martinovc 2</i>
4. Začetek in doba učnega razmerja			<i>1/11 1924 do 1/11 1927</i>
5. Sprejemnino in oprosnino plača*			<i>mojster</i>
6. Takse za pomočniško izkušnjo plača*			<i>mati</i>
7. Stroške za šolski obisk plača			—
8. Dogovorjena učnina		☒ K plačljiva	<i>Marija Koblar</i> naprej.
9. Vajenec dobi			plačila.
10. Vajenec dobi v učni dobi: hrano pri			<i>radnje leto pri mojstru</i>
			<i>mojstru</i> , obleko in perilo od <i>doma</i> ;
			perilo mu bo oskrbovala <i>mati</i> in ako zbolí in ga ne bo treba oddati v bolnico, ga bo oskrboval <i>mati</i> .
			Prispevke za bolniško blagajnico bo plačeval mojster (§§ 4. in 34. zakona z dne 30. marca 1888).
11. Med poskusno dobo, ki traja			tedne in jo je všteti v učni čas, smeta oba pogodnika odstopiti od pogodbe. Po tej dobi je mogoče učno pogodbo razdreti predčasno samo v primerih, ki so v obrtnem redu izrečno določeni.
12. Razen tega se je dogovorilo			

* Ako v pogodbi ni dogovorjeno kaj drugega, plača po obrtnem redu te stroške vajenec.

Učna pogodba prvega vajenca Ferdinanda Koblarja v kolarski delavnici mojstra Janeza Keržarja, 1. stran. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

13. Mojster je vzel na znanje, da je zavezan :

- Vajenca v ročnosti obrta, ki se ga naj od njega nauči, poučevati sam ali pa po usposobljenem namestniku, ga navajati k pridnemu delu pri tem obrtu in mu ne z nalaganjem drugih opravil kratiti časa in prilike, ki sta mu potrebna za izobrazbo v njem;
- nadzorovati nprav in vedenje nedoletnega vajenca v delavnici in zunaj nje;
- navajati vajenca k delavnosti, k lepim navadam in k izpolnjevanju verskih dolžnosti;
- nikakor ne z njim grdo ravnati in ne dopuščati, da bi tovariši in domačini z njim grdo postopali;
- skrbeti, da se mu ne nalagajo opravila, ki niso primerna njegovim telesnim močem;
- dajati mu potrebnega časa za obisk splošne obrtne nadaljevalne šole ali strokovne nadaljevalne šole, ga siliti k obisku in nadzorovati, da redno hodi v šolo;
- skrbeti za njegovo bolniško zavarovanje;
- ako bi nedoletni vajenec zbolel ali utekel ter ob drugih važnih prigodkih takoj obvestiti starše, varuhe ali druge rodovince njegove in pa zadrugo;
- pred končano učno dobo pravočasno naznaniti vajenca zadržnemu načelniku, da ukrene, da opravi izkušnjo, oziroma da se oprostí.

14. Vajenec oziroma njegovi zakoniti zastopniki so vzeli na znanje:

- da mora vajenec biti poslušen, zvest, molčljiv in priden ter da se mora dostojno vest do svojega mojstra in pa delati tako, kakor mu ukazuje mojster;
- da je podvržen očetovskemu strahovanju mojstromemu;
- da mora, ako še ni z dobrim uspehom dovršil obrtnega nadaljevalnega pouka, redno obiskovati obrtno nadaljevalno šolo, kjer imajo strokovno nadaljevalno šolo, pa vsekakor to, in sicer tako, kakor predpisuje učni načrt;
- da mu sme obrtno oblastvo podaljšati učno dobo, če po svoji krivdi ni dosegel zadostnega učnega uspeha ali če je disciplinarno izključen od šolskega pouka;
- da se mu sme učna doba tudi takrat podaljšati, ako ni prebil predpisane vajenske oziroma pomočniške izkušnje.

15. Oba pogodnika se podvržeta v sporih, izvirajočih iz delovnega, učnega ali plačilnega razmerja, razsodbi razsodniškega odbora.

Železniki, dne *30/11* 192*4*

Podpis učnega mojstra: Janez Keržar

Podpis zastopnika vajenčevega: Marija Koblar

Podpis predsednika zadruga: _____

Učbinska knjiga. Ljubljana 1926-27.

Učna pogodba prvega vajenca Ferdinanda Koblarja v kolarski delavnici mojstra Janeza Keržarja, 2. stran. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Vsak vajenec mora imeti delavsko knjižico, izdano od občine, v kateri prebiva.
Najbistvenejše pogoje pogodbe naj občina vpiše v delavsko knjižico.

Po § 99. obetnega reda
prosto kolka in pristojbine. Štev. _____ 192__
(Obtemen število vajenčnega zapisnika.)

Učna pogodba.

1. Ime			<u>Ivan Keržar</u>
Rojstno leto, mesec in dan	}	mojstra	<u>31. 5. 1891</u>
Obrt			<u>kolarstvo</u>
Bivališče			<u>Želerniki</u>
2. Ime			<u>Tomaz Habjan</u>
Rojstno leto, mesec in dan	}	vajenca	<u>24. 11. 1911</u>
Rojstni kraj			<u>Dražgoš</u>
Pristojnost			<u>Gelca</u>
Stanovanje			<u>V Želernikih</u>
Delav. knjižica, izdala občina			<u>Gelca</u>
3. Ime	}	staršev, varuha ali drugega vajenčevega zastopnika	<u>oče Miha Habjan</u>
Opravilo			<u>posestnik</u>
Bivališče			<u>Dražgoš št 7</u>
4. Začetek in doba učnega razmerja	<u>od 1/4 1928 do 1/4 1931</u>		
5. Sprejemnino in oprosnino plača*	<u>mojster</u>		
6. Takse za pomočniško izkušnjo plača*	<u>oče</u>		
7. Stroške za šolski obisk plača	_____		
8. Dogovorjena učnina _____ Din plačljiva _____	_____ naprej.		
9. Vajenec dobi _____ plačila.	_____		
10. Vajenec dobi v učni dobi: hrano pri <u>mojstru</u> , stanovanje in posteljo pri <u>mojstru</u> , obleko in perilo od <u>staršev</u> ; perilo mu bo oskrbovala <u>mati</u> in ako zbolí in ga ne bo treba oddati v bolnico, ga bo oskrboval <u>oče</u> . Prispevke za bolniško blagajnico bo plačeval mojster (§§ 4. in 34. zakona z dne 30. marca 1888).			
11. Med poskusno dobo, ki traja _____ tedne in jo je všteti v učni čas, smeta oba pogodnika odstopiti od pogodbe. Po tej dobi je mogoče učno pogodbo razdreti predčasno samo v primerih, ki so v obrtnem redu izrečno določeni.			
12. Razen tega se je dogovorilo _____			

* Ako v pogodbi ni dogovorjeno kaj drugega, plača po obrtnem redu te stroške vajenec.

Učna pogodba vajenca Tomaža Habjana iz Dražgoš za kolarski poklic pri mojstru Janezu Keržarju, 1. stran. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

13. Mojster je vzel na znanje, da je zavezan:

- Vajenca v ročnosti obrta, ki se ga naj od njega nauči, poučevati sam ali pa po usposobljenem namestniku, ga navajati k pridnemu delu pri tem obrtu in mu ne z nalaganjem drugih opravil kratiti časa in prilike, ki sta mu potrebna za izobrazbo v njem;
- nadzorovati нрав in vedenje nedoletnega vajenca v delavnici in zunaj nje;
- navajati vajenca k delavnosti, k lepim navadam in k izpolnjevanju verskih dolžnosti;
- nikakor ne z njim grdo ravnati in ne dopuščati, da bi tovariši in domačini z njim grdo postopali;
- skrbeti, da se mu ne nalagajo opravila, ki niso primerna njegovim telesnim močem;
- dajati mu potrebnega časa za obisk splošne obrtne nadaljevalne šole ali strokovne nadaljevalne šole, ga siliti k obisku in nadzorovati, da redno hodi v šolo;
- skrbeti za njegovo bolniško zavarovanje;
- ako bi nedoletni vajenec zbolel ali utekel ter ob drugih važnih prilogah takoj obvestiti starše, varuhe ali druge rodovince njegove in pa zadržati;
- pred končano učno dobo pravočasno naznaniti vajenca združnemu načelniku, da ukrepe, da opravi izkušnjo, oziroma da se oprosti.

14. Vajenec, oziroma njegovi zakoniti zastopniki so vzeli na znanje:

- da mora vajenec biti poslušen, zvest, molčljiv in priden ter da se mora dostojno vesti do svojega mojstra in pa delati tako, kakor mu ukazuje mojster;
- da je podvržen očetovskemu strahovanju mojstrovemu;
- da mora, ako že ni z dobrim uspehom dovršil obrtne nadaljevalne pouka, redno obiskovati obrtno nadaljevalno šolo, kjer imajo strokovno nadaljevalno šolo, pa vsekakor to, in sicer tako, kakor predpisuje učni načrt;
- da mu sme obrtno oblastvo podaljšati učno dobo, če po svoji krivdi ni dosegel zadostnega učnega uspeha ali če je disciplinarno izključen od šolskega pouka;
- da se mu sme učna doba tudi takrat podaljšati, ako ni prebil predpisane vajenske, oziroma pomočniške izkušnje.

15. Oba pogodnika se podvržeta v sporih, izvirajočih iz delovnega, učnega ali plačilnega razmerja, razsodbi razsodniškega odbora.

Železniki, dne *21/10* 192*1*

Podpis učnega mojstra: *Juan Keržar*   Podpis vajenčevega zastopnika: *Milica Habjan*

Podpis predsednika zdruge: *Jakob Primorac*

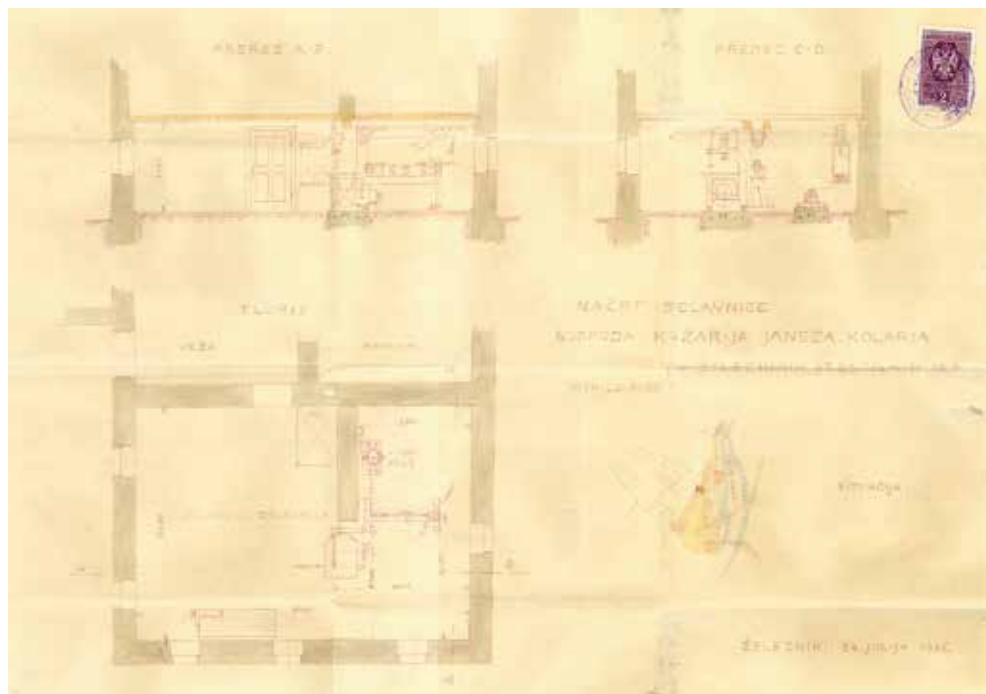

Udružena tiskarna v Ljubljani.

Učna pogodba vajenca Tomaža Habjana iz Dražgoš za kolarski poklic pri mojstru Janezu Keržarju, 2. stran. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Lesena šupa za skladiščenje lesa na Dešmanovem vrtu (v sredini), zadaj levo skladišče čreslovine Dermotove usnjarne, desno Karlinцова hiša. Fotografirano leta 1964. Foto: Anton Sedej

Tloris delavnice – načrt za postavitev strojev in orodja v kolarski delavnici Janeza Keržarja. Načrt izdelal domačin Pavel Tavčar 24. julija 1935. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Tehnično poročilo
o kolarski strojni delavnici
Keržarja Janeza, kolarja v
Železnikih, št. 28.

Imenovana delavnica je v pridli-
čju hiše št. 28. V njej je nameščena
tračna žaga (70 cm premera v kolesih)
in stružnica, oboje v leseni konštru-
kciji.

Pogon z elektromotorjem $2\frac{1}{2}$ P.S.
izosmernegega toka 440 voltov.

Oba stroja ne moreta biti istočasno
v tekni, temveč goni jermen direktno
in motorja, ali tračnico, ali pod
stopom visiče predležje, skozi se
goni stružnica.

Tehnično poročilo o kolarski strojni delavnici Janeza Keržarja. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Potrdilo o trajanju učenja

Podpisani Keržar Janez

imetnik kolarskega obrta v kraju Železniki
 občine Železniki, sreza Strojna Loka
 banovine Dravske, potrjujem, da je bil
 učenec (vajenec) Keržar Jožef
 na uku v mojem obrtu od dne 1. decembra 1936 do dne 30. novembra 1939
 in da je dovršil dogovorjeni učni čas.

v Železnikih, dne 30. novembra 1939

Podpis imetnika obrta:
Keržar Janez

Potrjuje se, da ustrezajo označeni podatki tega potrdila vpisanim podatkom v vpisniku učencev (vajencev), ki ga vodi to združenje — občina.

v Železnikih, dne 30. novembra 1939

Podpis uprave združenja — občine:

Štebenjak Franc
tajnik

Potrdilo o trajanju učenja za kolarski poklic Jožefa Keržarja, sina mojstra Janeza Keržarja. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

**SKUPNO
ZDRUŽENJE OBRJNIKOV
V ŠKOFJI LOKI**

Škofja Loka 11. nov. 1940.

Kolarški odsek

CENIK

kolarskim izdelkom za okraj Škofja Loka

1) Zapravljivček nov z okroglim odprtim sedežem	din	1.500.-	
2) Lahek voz brez zavore, platišča 50 mm		700.-	
3) Počen tovorni voz za samca z zavoro, platišča 60 mm	"	820.-	
4) Voz za hlode (režek)	"	380.-	
5) Troški voziček s kovanjem	"	450.-	
6) Sanke (rodol) enosedežne, otročje, okovane	"	120.-	
7) Seni jesenove, brez ojnice	"	500.-	
8) Seni z lestvicami, z visok. krivinami, okrogli. sedežem	"	1.200.-	
10) Gaze nove z zsdnjo lestvico in kolesi (klapeš) ...	"	350.-	
11) Kolca za plug	"	125.-	
12) Samokolnica	"	120.-	
13) Brana	" od	100.-	150.-
14) Smačke otročje	" od	60.-	80.-
15) Smačke za odrasle	" a	120.-	
16) Smačke specialne	"	180.-	
17) Kolesa za zapravljivček	"	440.-	
18) Puše za zapravljivček	"	15.-	
19) Zednje kolo, platišča 60 mm	"	100.-	
20) " " platišča 50 mm	"	90.-	300.-
21) " " platišča 80 mm	"	120.-	
22) Kolo s 100 mm platišči	"	130.-	
23) Sprednja kolesa po prednjih cenah manj din 10.-	"		
24) Kolo za samokolnico	"	45.-	
25) Okrogli sedež za zapravljivček, odprt	"	250.-	
26) Okrogli sedež za zapravljivček, zspit	"	350.-	
27) Oje za zapravljivček (štanga)	"	60.-	
28) Prednožna deska za zapravljivček	"	80.-	
29) Zednji konec za voz, nov	" od	100.-	150.-
30) Sprednji konec za voz, nov, brez oplena	" od	130.-	150.-
31) Ojnice	"	120.-	
32) Sora	"	50.-	
33) Oplen	"	40.-	
34) Oje s platicami (štange)	" od	75.-	100.-
35) Drikel	"	12.-	
36) Vega	"	25.-	
37) Kleštore 1 par	"	25.-	
38) Ročaj za sekuro	" od	5.-	8.-
39) Ročaj za cepin	"	20.-	
40) Ročaj za kramp	"	10.-	
41) Ročica nevedna	"	6.-	

Te cenik sestavljen na kolarskem sestanku dne 11. novembra 1940.
velja do preklica za vse šlane tega okraja.

Kolarški odsek SKUPNEGA ZDRUŽENJA OBRJNIKOV za
V ŠKOFJI LOKI

PLANINA L.-komisar

Cenik kolarskih izdelkov za okraj Škofja Loka, ki ga je izdalo Skupno združenje obrtnikov v Škofji Loki, Kolarški odsek, 11. novembra 1940. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Štirikolesni voz z lojtrami za konjsko vprego, ki so ga največ uporabljale kmetije. Danes je restavriran in ohranjen kot okras pred hišo Jožeta Dolenca na Križni Gori.

Foto: Anton Sedej

Zimsko prevozno sredstvo za konjsko vprego – "šlite", last Saša Benedika iz Železnikov. Po uničujoči poplavi septembra 2007 so shranjene v Thalerjevem kozolcu v Pelnadi (Trnje, Železniki).

Foto: Anton Sedej

Sprednje kolo težkega voza (parizarja oz. tajselna) za konjsko dvovprego. Lastnik Sašo Benedik iz Železnikov.

Foto: Anton Sedej

Kmetijski zadrugi Martinj Vrh v Železnikih, kjer je bil vodja kolarske delavnice mojster Ferdinand Koblar, p. d. Logarjev Nande, iz Smoleve. Tone Keržar je kasneje kot kolarski pomočnik pomagal očetu v njegovi delavnici vse do odjave obrti. Nekaj mesecev se je privajal na kolarsko delo tudi Anton Mesec, p. d. Prevcov, s Češnjice, ki je bil sorodnik Keržarjevih po očetovi strani, saj je bil njegov oče Peter Mesec brat Marije Keržar, žene kolarskega mojstra Janeza.

Kolarska obrtna delavnica Janeza Keržarja v Železnikih je bila polno zasedena z naročili. Stranke so bile pretežno iz Železnikov, s Češnjice, z Rudna, iz Dražgoš, z Zalega Loga, iz Ojstrega Vrha, iz Smoleve, iz Martinj Vrha, nekaj pa tudi iz drugih krajev Selške doline. Asortiment naročil kolarskih izdelkov in popravil je bil iz leta v leto večji. To je dobro razvidno iz uradnega cenika za kolarski odsek s kolarskimi izdelki, ki ga je 11. novembra 1940 izdalo Skupno združenje obrtnikov v Škofji Loki.

V kolarski stroki se je pretežno uporabljal jesenov les, delno pa tudi bukovina. Delavnica je les nabavljala pri okoliških lastnikih gozdov, ki so imeli med gozdnimi vrstami listavcev tudi kakovosten jesen, bukev, nagnoj in črni gaber. Za izdelavo vozov se je največ uporabljal jesen ali nagnoj, za krvine za sani ter posmojke se je uporabljal bukov les, za izdelavo ojníc se je pogosto uporabljal tudi brezov les. Z oskrbo z lesom ni bilo posebnih težav, saj so imeli nekaj tovrstnega lesa doma, ostalo pa je mojster Janez kupil od strank na Selškem. Večkrat je za opravljene kolarske usluge naročnik preskrbel za plačilo ustrezno količino lesa.

Kolarska obrt je bila neposredno povezana s kovaško, saj so kovači okovali večino lesenega ogrodja vozov, sani in ostalih izdelkov. Kolarski mojster Janez Keržar je največ sodeloval s sosedom kovačem Jožetom Flandrom Na logu in Antonom Bertonclem, kovačem v Otokih, ki sta mu opravljala vse kovaške usluge. Po prvi svetovni vojni je nekaj let kovač Anton Bertoncelej koval v Kraljevi hiši. Dela je imel veliko ter si je z zaslužkom sezidal novo hišo in odprl kovačnico v Otokih. Po drugi svetovni vojni sta začela v Kraljevi hiši delati Jože Fic, ki je oprav-

ljal kovaška dela, in ključavničar Alojz Trontelj, ki se je ukvarjal z izdelavo štedilnikov.

Ob začetku odprtja obrtne kolarske delavnice Janeza Keržarja v Železnikih št. 28 je soboslikar Nace Mlakar iz Železnikov izdelal napis na sprednjem, vhodnem delu Dešmanove hiše o nosilcu kolarske obrti Janezu Keržarju. Ob prihodu Nemcev v Železnike na začetku druge svetovne vojne leta 1941 je nemška oblast zahtevala, da se slovenski napis na hiši odstrani in nadomesti z nemškim, na katerem je pisalo Johann Kerschler.

V času druge svetovne vojne (v letih 1941–1945) je delo v kolarski delavnici Janeza Keržarja potekalo v manjšem obsegu, saj je odšel v partizane njegov sin – kolarski pomočnik Jože Keržar. Do konca vojne je vse usluge opravljal mojster Janez sam. Najstarejši sin Janko je bil pred drugo svetovno vojno študent v Ljubljani. Ob začetku vojne se je Janko Keržar javil k prostovoljcem. Po vrnitvi domov so ga aretirali Nemci in odpeljali v begunjske zapore. Kasneje so ga premestili v Šentvid pri Ljubljani, od tam pa je bil junija 1941 deportiran v Srbijo v mesto Valjevo, kjer sta bila skupaj z župnikom Valentinom Bertonclem iz Železnikov. Srečno naključje je bila sorodstvena povezava v Ljubljani, kjer je bil bratranec Janeza Keržarja Španov Matevž z Rudna, ki je napisal prošnjo, da se je Janko lahko vrnil nazaj v Ljubljano, kjer je še nekaj časa nadaljeval študij. V Ljubljani so Janka aretirali Italijani in ga deportirali v taborišče Gonars, kjer je bil do kapitulacije Italije.

Osebna legitimacija Johanna Keržarja, ki jo je izdala nemška oblast v času druge svetovne vojne 6. 1. 1942. Iz družinskega arhiva Antona Keržarja.

Otroške sanke z naslonjalom, izdelane v kolarski delavnici Janeza Keržarja. Shranjene pri Antonu Keržarju.
Foto: Anton Sedej

Samotežne sani, izdelane v delavnici Janeza Keržarja in shranjene pri družini Antona Keržarja v Železnikih.
Foto: Anton Sedej

Manjši štirikolesni leseni voziček za družinsko uporabo, izdelan v kolarski delavnici Janeza Keržarja. Shranjen pri Luku v Davči.
Foto: Anton Sedej

Na poti iz Gonarsa proti domu se je na Primorskem pridružil Kosovelovi brigadi, od koder je jeseni leta 1944 odšel v Škofjeloški odred, kjer je bil šef obveščevalnega centra s partizanskim imenom Janko Keržar - Jelen. V zadnji nemški ofenzivi pomladi leta 1945, ki so jo imenovali Frühlinganfang – Začetek pomladi, je bil Janko Keržar 24. marca 1945 ranjen v Mladem vrhu pri Rovtahn (Selška dolina), kjer so ga ujeli domobranci in ga po mučenju obesili.

Oče Janez Keržar in mati Marija sta med drugo svetovno vojno stalno živela v negotovosti. Bilo je veliko skrbi in strahu, saj je bil sin Janko ves čas zdoma.

Po vojni je Dešmanova kolarska delavnica spet oživela. Življenje v hiši se je počasi vrnilo na stare tire, bolečina in žalost ob izgubi sina Janka je bila dalj časa prisotna v družini, le delo in nove skrbi so celili rane, da je življenje teklo naprej. Začela se je povojna obnova Železnikov, najprej so pričeli s čiš-

čenjem ter odstranjevanjem ruševin. Največ dela je bilo na Trnju na Placu ob župnijski cerkvi, kjer so z udarniškim delom odstranjevali ruševine požganih hiš. Vse se je delalo ročno s krampi in lopatami, zato je bila potreba po vzdrževanju tega orodja z novimi ročaji, ki so jih izdelovali v Dešmanovi kolarski delavnici, velika. Delo sta opravljala mojster Janez Keržar in sin Tone. Iz dneva v dan so se večala tudi ostala naročila kolarskih izdelkov, ki jih je vojna uničila ali poškodovala.

Življenje Dešmanove družine se je počasi ustalilo v nekakšno bolj mirno in počasno doživljanje težav povojnega časa. Družina si je želela lepšo in bolj varno prihodnost, vendar so nastopile nove skrbi ob boleznih žene in matere Marije, ki je v letu 1948 umrla. Skrb za gospodinjstvo je prevzela hči Ivana, ki je bila materi že prej v veliko pomoč in oporo. Skupaj z bratom Tonetom sta skrbela za kmečka opravila, Dešmanovi so imeli njivo v Otokih (na zemljišču,

Posmojke za zimsko vleko in prevoz hlodovine. Shranjene pri Alojzu Trdinu, Martinj Vrh 20. Foto: Anton Sedej

Posmojke z ojnici za konjsko vprego. Shranjene pri Alojzu Trdinu, Martinj Vrh 20. Foto: Anton Sedej

Novi leseni ročajji za orodje, izdelani v kolarski delavnici Keržarjevih v Železnikih. Foto: Anton Sedej

Detajl kolesa s pestom in špicami, izdelano in shranjeno pri družini Keržar v Železnikih. Foto: Anton Sedej

kjer je danes tovarna Domel), nekaj košnje pa še v Njivah na Jesenovcu in Snegovniku. Ivana se je kasneje redno zaposlila v tovarni Niko Železniki, kjer je delala vse do upokojitve.

Kolarska delavnica pri Dešmanovih je še naprej opravljala manjša popravila, saj mojster Janez zaradi starosti in oslabelosti ni zmož več postoriti vsega, kar so ga prosile stranke. Zdravje se mu je slabšalo, zato je v starosti 65 let (5. aprila 1956) odjavil svojo obrt. Strankam je ustregel le še s kakšnimi manj zahtevnimi uslugami, pri katerih mu je pomagal sin Tone.

Bolezen ga je kmalu priklenila na posteljo. Dnevi in noči so za ostarelega kolarskega mojstra Janeza

postajali vse daljši. Utrujen, bolan in izčrpan je svoje življenje v 74. letu starosti sklenil doma pozimi 13. decembra 1965.

Na obisku pri sinu Tonetu Keržarju, ko sem zbiral podatke in gradivo za prispevek, mi je njegova žena Ivanka Keržar (roj. Peternelj) navdušena povedala tudi zanimivo pesem o kolarju, ki jo je napisal pesnik in pisatelj Franc Ločniškar. Pesem ji je zaradi moževega poklica tako prirasla k srcu, da se jo je naučila na pamet, in ji bo za vedno ostala v spominu.

Kolar

*Vozove in vozičke
znam delati kolar;
s prijetnim delom služim
okrogli si denar.*

*Pa vendar vse narobe
mi dandanašnji gre,
ko ni voznikov mnogo
in lepe so ceste.*

*Pač bilo vse drugače
je to pretekle dni,
po cestah so vozili
in vlaka bilo ni.
Takrat so polomili
vozniki marsikaj;
sedaj pa vse prevozi
jim vlak iz kraja v kraj.*

*V resnici se bojim že,
če da mi Bog kaj let,
da slednjič še voziti
začne po zraku svet.*

*A tega ne verujem,
da bi iznašli kdaj
voz takšen, da vozili
bi z njim se gori v raj.*

(Franc Ločniškar)

Posmojke z naloženim smrekovim hodom. Shranjene pri Alojzu Trdinu, Martinj Vrh 20. Foto: Anton Sedej

Manjši štirikolesni kmečki voz za konjsko vprego za opravke in lažje prevoze na kmetiji. Shranjen pri Alojzu Trdinu, Martinj Vrh 20. Foto: Anton Sedej

Sprednji del voza – detajl. Foto: Anton Sedej

Zadnji del voza z zavoro – detajl. Foto: Anton Sedej

Zahvala

Za sodelovanje in pomoč pri zbiranju zgodovinskega gradiva se lepo zahvaljujem vsem, ki so mi posredovali podatke, še posebno Tonetu Keržarju, ki mi je bil v pomoč še s skrbno ohranjenim družinskim arhivom.

Informatorji:

Anton Keržar, Na plavžu 4, Železniki.

Ciril Pogačnik, Dolenja vas 42, Selca.

Peter Polajnar, Češnjica 36, Železniki.

Ivan Kežzar, Zgornja Sorica 4, Sorica.

Martina Žagar, Matični urad UE Škofja Loka.

Matija Kalan, Škovine 2, Železniki.

Alojzij Trdina, Martinj Vrh 20, Železniki.

Viri:

France Planina (ur.): *Selška dolina v preteklosti in sedanjosti*. Železniki: Muzejsko društvo v Škofji Loki, pododbor Železniki, 1973. Str. 168, 169, 184.

Ivan Križnar: *Škofjeloško okrožje v narodnoosvobodilnem boju: 1941–1945*. Škofja Loka: Območno združenje borcev in udeležencev NOB, 2003.

Olga Šmid: *Selca nekoč*. Selca: Turistično društvo, 1973. Str. 76.

Tone Lotrič: *Škofjeloški odred*. Loški razgledi, letnik 25 (1978).

Ciril Zupanc: *80-letnica gasilstva v Železnikih*. Loški razgledi, letnik 25 (1978).

Hišni arhiv družine Keržar, Na plavžu 4, Železniki.

Nadškofijski arhiv, Krekov trg 1, Ljubljana.

Župnija Železniki, Status animarum.

Dom in svet 1902, letnik 15, št. 5.

Spominska knjiga, posvečena 25-letnici Zveze obrtnih zadrug v Ljubljani 1903–1928.

Slovenec, 14. 6. 1916, št. 135.